

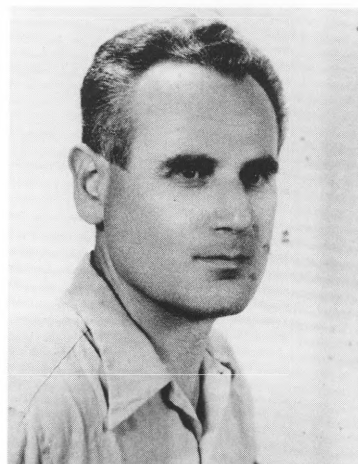
Gradska električna centrala u Koprivnici (crtež: Branimir Doleneć, presnimak: Foto Milan)

*Đuro Kuzmić,
(9.4.1886.-4.2. 1977.)
Prvi strojar.*

*Upravitelj Ljudevit Staneković
(19.8. 1885.-18.1. 1948.)*

*Glavni ing. Ludwig Schöntag
(28. 1. 1902. – 2. 2. 1987.)*

Eduard KUZMIĆ

IZ POVIJESTI KOPRIVNIČKE ELEKTRE

Tekst govori o puštanju u pogon Gradske električne centrale u Koprivnici (GEC – KC). Prvi naziv elektrana bio je Gradska plinara i munjara u Koprivnici. Probni pogon prvog pogonskog stroja i prvog generatora trofazne izmjenične struje završio 30. rujna 1925., a 1. listopada 1925. godine elektrana je krenula u normalni pogon i tog su dana električne žarulje napajane izmjeničnom strujom napona 220 v 50 Hz iz GEC – KC osvjetljavale pojedine ulice grada kao prve žarulje javne rasvjete. Malobrojni potrošači dobili su izmjeničnu električnu struju. Bili su to većinom monofazni potrošači koji su koristili električnu energiju za rasvjetu jer tada nisu bili dostupni kućanski aparati. To je bio početak elektrifikacije grada Koprivnice.

Time se Koprivnica svrstala među gradove u Hrvatskoj koji su već koristili izmjeničnu trofaznu struju: Šibenik 1895., Dubrovnik 1901., Zagreb 1907., Karlovac 1908., Požega 1912., Split 1920. godine. U gradskoj električnoj centrali u Koprivnici bili su instalirani niže navedeni strojevi: plinski motor Warsehalovsky snage 45 kS (33 kW) i izmjenični trofazni generator 40 kVA, napona 400/231 V i frekvencije 50 Hz, pušteni su u pogon 1. listopada 1925. godine; parni stroj - lokomobil R. Wolf 150 kS (110, 25 kW) i trofazni izmjenični generator GANZ učinka 110 kVA 400/231 V 50 Hz. Pripadajući objekti parnom stroju su: rashladni toranj i dimnjak. Pušteni su u pogon 16. listopada 1927. godine, plinski motor GANZ – Budapest snage 100 kS (73, 5 kW) i trofazni izmjenični generator GANZ učinka 85 kVA 400/231 V 50 Hz. Pušten u pogon 1936. godine. Pogonski strojevi pokreću generatore preko ramenica i remena. Ukupna instalirana snaga GEC - KC bila je 217kW. Za pogon plinskih motora koristio se plin proizveden u postojećoj plinari, a parni stroj kao gorivo je koristio ugljen. Prvi i drugi strojevi u GEC - KC pušteni su u pogon 1925. i 1927. godine za vrijeme gradonačelnika Ivana Kraljica, a treći stroj 1936. godine za gradonačelnika Ive Klučke. Gradsko poglavarstvo je investitor cjelokupnog objekta. GEC - KC bila je izgrađena na lokaciji današnje Elektre Koprivnica. Novine Domaće ognjište od 5. veljače 1927. godine donose vijest: 1. listopada 1925. godine električna mreža bila je provedena do klaonice (Plinarskom ulicom - danas Ulica I. G. Kovačića) i u Dubovec. Duljina mreže iznosila je dva kilometra, a krajem godine iznosila je šest kilometara, priključeno je 36 potrošača.

Na gradsku mrežu je 1. siječnja 1927. godine bilo priključeno 240 potrošača električne energije, a plinskih potrošača je bilo 221. Duljina mreže je 20 kilometara. U Koprivnici i Miklinovcu gorjele su 52 električne žarulje javne rasvjete. Početkom 1948. godine na nisko naponskoj mreži grada Koprivnice bilo je 1348 potrošača. U 1939. godini GEC - KC proizvela je 362 tisuće kWh električne energije. 1947. godine proizvodnja je bila 345.491 kWh, dok je 1949. godine u samo četiri mjeseca (posljednji mjeseci prije obustave Elektro- ne) proizvedeno 193.801 kWh električne energije.

Cijena električne energije 1948. godine bila je: kućanstva 11 din / kWh, motori i aparati 2, 5 din / kWh, obrt šest din / kWh, rasvjeta poslovnih prostorija 13 din / kWh, rasvjeta ustanova 11 dinara / kWh, javna ulična rasvjeta 1, 8 dinara / kWh. U GEC - KC upravitelj je

bio Ljudevit Staneković (do polovice 1945. godine) i Valent Hunjet (od polovice 1945. godine). Glavni inženjer bio je Ludwig Schöntag, dipl. ing. el. stroj, (do ljeta 1941. godine), nadstrojar Đuro Kuzmić (od 15. listopada 1927. - 30. travnja 1949.), strojari Stjepan Pisić, Pavao Peti, Franjo Vargović, Mirko Zidarić i Slavko Bušnja. Ložači su bili Stjepan Rožmarić, Josip Maček i Vinko Vrtiprah, električari Ante Radić, Stjepan Krnjašić, Rudolf Jazbec, Vlado Kmetić, Mirko Kmetić, Ivan Vinković, Vatroslav Crnić i Juraj Laptuš. Pisar prve klase bila je Ana Femec, administrativna činovnica Ivanka Krnješić, inkasant Eduard Budna i dostavljač Doroteja Budna. Treba odati priznanje svim djelatnicima GEC - KC koji su marljivim radom i proizvodnjom električne energije potrošačima grada osigurali električnu energiju i time pridonijeli razvoju i napretku grada Koprivnice.

Gradska plinara se gradila i počela raditi za gradonačelnika Josipa Vargovića, a puštena je u pogon 10. ožujka 1910., a radila je do 30. travnja 1949. kada se ugasila zajedno sa Munjarom. Plinara je proizvodila plin za gradsku javnu rasvjetu, plinske potrošače (mali obrti), domaćinstva grada Koprivnice. Od 30. rujna 1925. opskrbljivala je plinom plinski motor u Munjari, a od 1936. godine daje plin i za drugi plinski motor. Postupno se ukida plinska javna rasvjeta te plinski potrošači prelaze na opskrbu električnom energijom.

Nakon definitivne obustave GEC - KC nisko naponska mreža grada Koprivnice bila je orijentirana na novoizgrađenu kablovsku trafostanicu 10 / 0,4 kV 630 kVA u krugu elektrane (danas TS Elektra). To je bila prva TS u gradu. Puštena u pogon 1. 5. 1949. i povezana na elektroenergetski sistem dalekovodom 10 kV na drvenim impregniranim stupovima i potpornim izlatorima. Krajnji stup je bila drvena "piramida" sa koje je TS bila kablovski povezana. Ishodište 10 kV dalekovoda bila je TS 30 / 10 kV Križevačka cesta koja TS je povezana na 30 kV dalekovodom na Nedeljanec i HE Fala na Dravi (Slovenija).

* Napomena: Ovo je neznatno promijenjen tekst autora objavljen u tjedniku Podravski list od 3. listopada 2005. godine u povodu 80. obljetnice Gradske električne centrale. Autor u novinskom članku naglašava važnost tog velikog jubileja grada Koprivnice - 1. listopada 1925. godine koji bi trebalo zlatnim slovima upisati u povijest grada.